

UTBILDNINGSMATERIAL FÖR TAKSKOTTARE

www.skottasakert.se

PLÅT & VENTFÖRETAGEN

Syftet med Skotta säkert

Huvudsyftet med Skotta säkert är att reducera skador på person, egendom och material samt höja kunskapen i branschen.

Utbildningen som är framtagen av bransch- och arbetsgivarorganisationen Plåt & Ventföretagen visar även på vikten av att aktivt arbeta med säkerheten på taket och använda rätt utrusning som är anpassad för det riskfyllda arbetet som takskottning innebär.

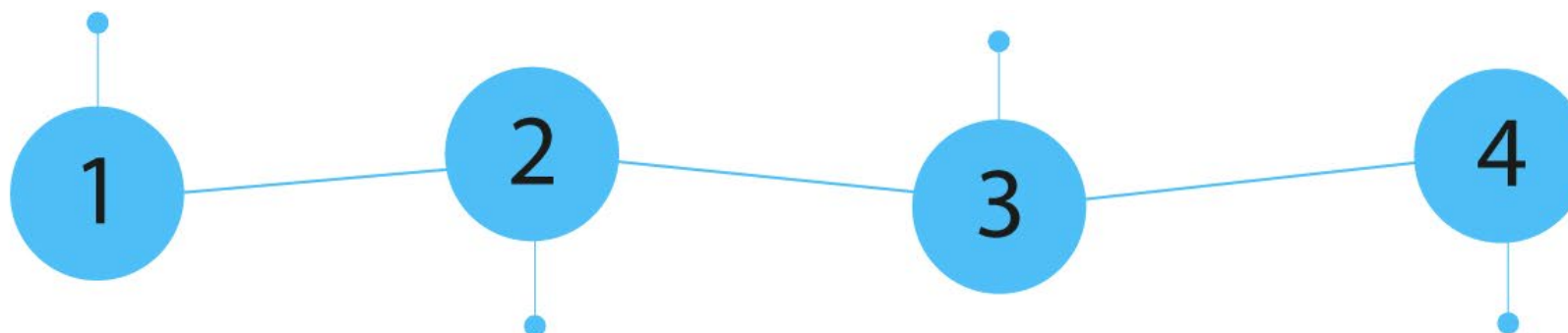
Uppdaterad information om säker takskottning kan du också hitta på www.skottasakert.se

Utbildningsprocessen

1. Utbildning

3. Skotta säkert-licens

2. Prov

4. Skotta säkert i vinter

[illegible]

Utbildningens innehåll

- ▲ Varför skotta säkert?
- ▲ Säkerhet på tak
- ▲ Säkerhet på gatan
- ▲ Metod och verktyg
- ▲ Villkor och sanktioner

Varför skotta säkert?

Öka tryggheten
för allmänheten

Skapa säkrare
arbetsmiljö för
takskottarna

Ställa krav på fler
seriösa aktörer i
branschen

Reducera antalet
skador på
personer, material
och egendom

Ett riskfyllt arbete

Säker takskottning - Örebro slott Ref: Roofac & Bevego

Snö och is som rasar från tak har orsakat många allvarliga olyckor.

Att arbeta på tak är alltid riskfyllt, men på vintern gör is och kyla att det blir extra farligt.

Arbete på lutande och halt underlag med enbart personlig skyddsutrustning medför en stor påfrestning på kroppen. Därför är det viktigt att taket har lagstadgade fasta tillträdes- och skyddsanordningar att förankra säkerhetslinor i. De som arbetar på tak är också beroende av pålitliga arbetskamrater.

Bestämmelser om planering och utförande av snöskottning på tak finns i föreskrifterna om byggnads- och anläggningsarbete, AFS 1999:3.

Utdrag ur AFS Byggnads- och anläggningsarbete 1999:3

- *56 a § Vid arbeten med fallrisker ska bestämmelserna i 57–60 §§, 87–92 §§ och övriga tillämpliga regler följas. Om fallskyddet inte uppfyller den miniminivå som finns beskriven i 60 a § kan sanktionsavgift påföras. (AFS 2014:26)*
- *60 a § Om fallskydd enligt 57–60 §§ saknas och arbete utförs där det finns risk för fall och fallhöjden är två meter eller mer, ska sanktionsavgift betalas om inte villkoren nedan minst uppfylls. Vid takarbete gäller även bestämmelserna i 86 a och 92 a §§.*
- *87 § Vid takarbete skall riskerna för olycksfall på grund av fall, genomtrampning, halkning och snubbling särskilt beaktas. Detsamma gäller risken för ohälsa på grund av olämpliga arbetsställningar och arbetsrörelser. I båda fallen skall hänsyn tas till olika klimatfaktorers betydelse för arbetet under de särskilda villkor som gäller för takarbete.*

- *Material och verktyg skall läggas på taket så att de inte kan glida ned. Material skall om det behövs fastgöras på lämpligt sätt. (AFS 1999:3)*
- *89 § Bestämmelserna i 88 § behöver inte iakttas vid byte av enstaka takpannor eller andra liknande tillfälliga arbeten på tak, inte heller vid snöskottning på tak. Istället skall personlig fallskyddsutrustning användas.*
- *Om personlig fallskyddsutrustning med lina används skall linan fästas i lämplig anordning på taket, t.ex.nockräck. Linan skall hållas sträckt under arbetet. (AFS 1999:3)*
- *Vid snöskottning skall normalt särskild person avdelas att hålla fast linan genom avhåll och se till att den är sträckt.*
- *I enlighet med 92 § ta aldrig av dig personskydd i områden med fallrisk*
- *92 a § reglerar sanktionsavgifter vid takarbete*
- *Avgiften är 40 000 kronor + (antal sysselsatta – 1) x 721 kronor. Summan ska avrundas nedåt till närmaste hela hundratal*

Säkerhet på tak

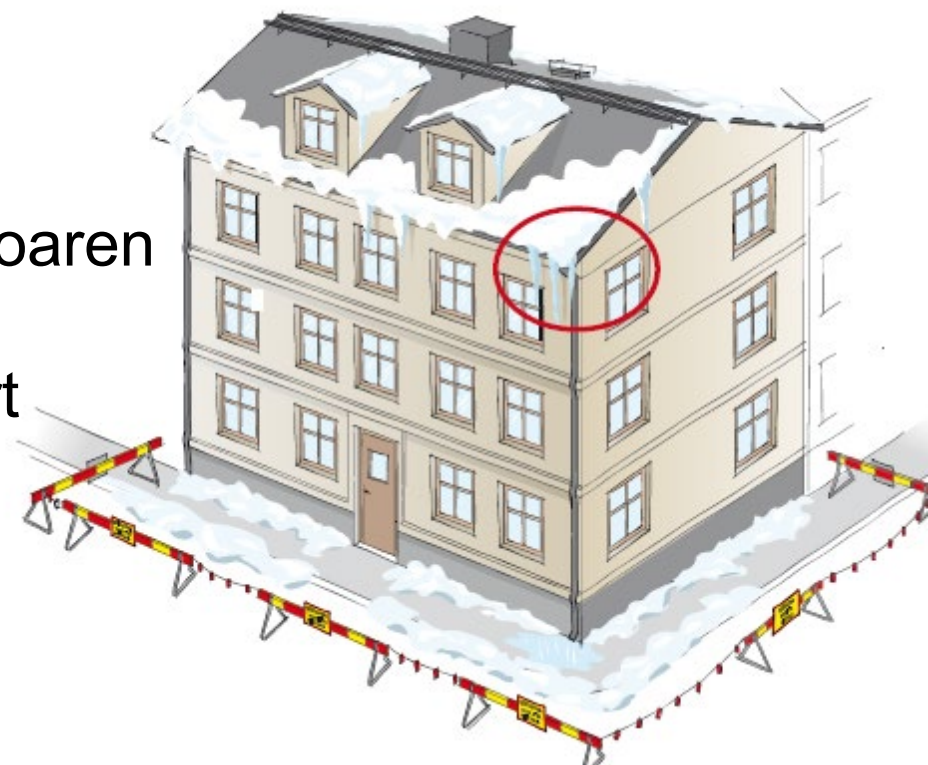

- ▲ Fastighetsgivarens ansvar
- ▲ Arbetsgivarens ansvar
- ▲ Arbetstagarens ansvar
- ▲ Personlig fallskyddsutrustning
- ▲ Takskottningsplan och riskanalys

Säkerhet på tak

- Fastighetsägarens ansvar:
  - Snö och is ska inte rasa från taket
  - Ta bort istappar
  - Takdropp/smältvatten som fryser till is på trottoaren ska tas bort
  - Snö som skottas ner på trottoaren ska tas bort

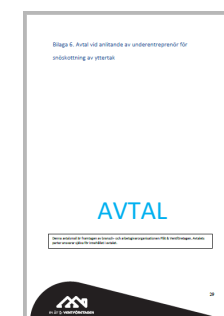
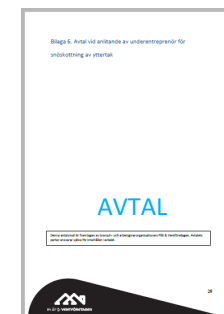
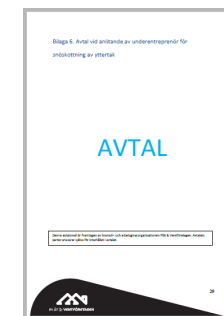
Säkerhet på tak

Avtal – *vem har ansvaret?*

Det är viktigt att notera att det ansvar som åligger fastighetsägaren kan överföras på den entreprenör som anlitas för snöskottning. Omfattningen av det ansvar som överförs framgår av avtalet mellan fastighetsägaren och entreprenören.

Under tiden som snöskottning på taket pågår ansvarar plåtslageriföretaget, eller annan entreprenör som utför arbetet, för skada på person och egendom på grund av vårdslöshet eller försumlighet. I normalfallet träder företagets ansvarsförsäkring in vid sådana skador. För att undvika personligt ansvar måste företagets personal följa givna instruktioner och anvisningar.

Säkerhet på tak

- Arbetsgivarens ansvar:
  - Genomföra riskanalys innan arbetet påbörjas.
  - Kontrollera takets säkerhetsanordningar.
  - Informera takskottarna om riskerna med arbetet.
  - Säkerställa att takskottarna har rätt kunskap för arbetet.
  - Tillhandahålla och kontrollera den personliga skyddsutrustningen.
  - Se till att vara rätt försäkrad.

Säkerhet på tak

Arbetsgivarens ansvar:

Undersöka

2

Informera

Säkerställa

3

Säkerhet på tak

- Arbetstagarens ansvar:
  - Arbetstagaren ska följa gällande föreskrifter, använda de skyddsanordningar som finns och iaktta den försiktighet som krävs.
  - Innebär arbetet omedelbar och allvarlig fara för liv och hälsa ska arbetstagaren omedelbart underrätta arbetsgivare eller skyddsombud om detta.

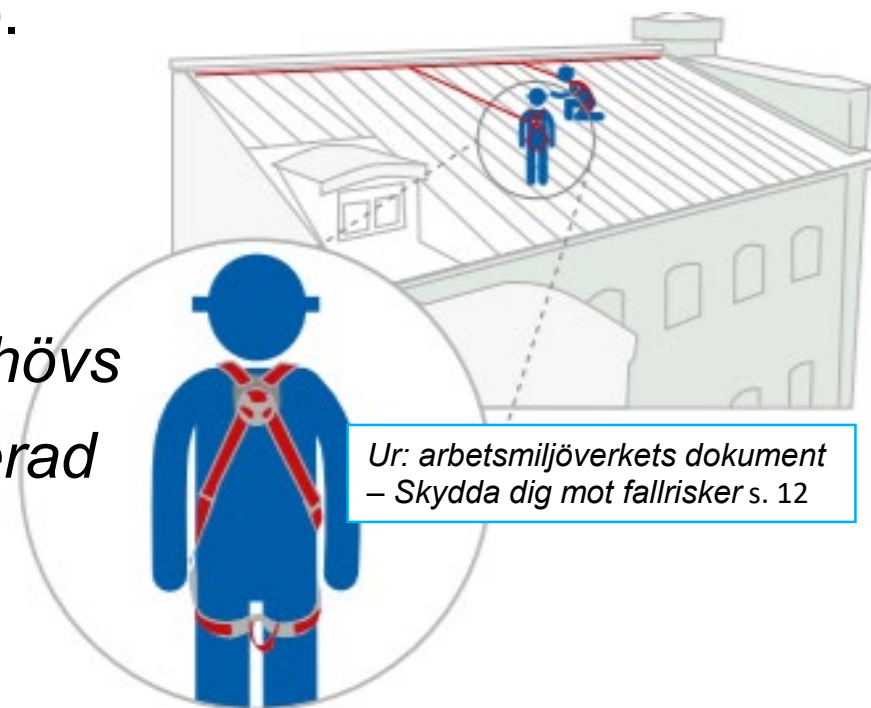
Personlig fallskyddsutrustning

Som arbetsgivare är man skyldig att göra en övergripande riskbedömning utifrån föreskrifter från Fasta taksäkerhetsanordningar på byggnader (se bilaga 2).

Ur: arbetsmiljöverkets dokument – Skydda dig mot fallrisker

Tänk på att fallskyddsutrustningen ska vara:

- *Personligt anpassad till användaren*
- *Anpassad för arbeten vid skarpa kanter om det behövs*
- *Besiktigad varje år av behörig person och kontrollerad innan varje användning.*

Personlig fallskyddsutrustning

- Kontrollera säkerhetsutrustningen
- Säkerhetsutrustningen ska löpande kontrolleras och handhas enligt nedan:
  - Kontrollera att säkerhetsselens sömmar och övriga detaljer är oskadade.
  - Kontrollera att lina och justeringsanordning är oskadade och fungerar.
  - Selar och linor ska förvaras upphängda torrt, mörkt och ventilerat.
  - Utrustning som har skärskador, trasiga sömmar, mekaniska fel eller rostangrepp ska kasseras.
  - Lina som varit utsatt för fritt fall över takkant ska kasseras.
- Fallskyddsutrustningen ska dessutom besiktigas i enlighet med vad som föreskrivs av den som levererat utrustningen.

Personlig fallskydd

Före och efter alla jobb

Kontrollera

Underhåll

Takskottningsplan

Risikanalyse

Innan snön kommit görs en analys av takets tillstånd.

Riskbedömningen visar vilka fysiska och psykiska risker som finns på arbetsplatsen. När riskbedömningen är genomförd åtgärdas lämpligen de mest allvarliga riskerna först.

www.skottasakert.se

Taksotningsplan	
Fastighetshetningen: _____ Datum: _____	
Adress: _____	
Staden: _____	
Typ av tak	☐ Platttak ☐ Sadeltek ☐ Bräcktak ☐ Valmettak ☐ Skjutetak ☐ Släp Hultning _____ grader Takslutningsriktning _____ Takbredd _____ m Hultsbredd _____ m Fasadhöjd _____ m
Takyta	_____ m ²
Takstrukturer	☐ Iskärnor ☐ Böjor Spännvidd _____ m Blandade takstrukturer
Stölsystem	Typ _____ Antal rader _____ st Längd per rad _____ m Infästning _____ Avstånd mellan korsbalkar _____ m Hållare lag _____ m/m Förinfästning _____ Avstånd mellan rader _____ m
Takbalkens utrustning	☐ Slingskyggja ☐ Hockskygga ☐ Takstake ☐ Skyddsräcke
Kontroll av snöbindning	☐ Mätning med måttband ☐ Höjprov + vägning ☐ Sökmätning med ställbar skiv Anmärk: _____
Uppmättningsordning	Kontrollpunkt A: _____ Kontrollpunkt B: _____ Kontrollpunkt C: _____ Kontrollpunkt D: _____ kg/m ² _____ kg/m ² _____ kg/m ² _____ kg/m ²
Takets tillstånd	☐ Täckskikt med svår skada ☐ Över tröskelrummet ☐ Täckskikt med fyllgrydd ☐ Anmärk: _____
Förskrämda förordning	☐ Hockskygga ☐ Slingskyggja ☐ Takstake ☐ Förankringsögla Anmärk: _____
Skiktutrustning	☐ Takbalkarna stöts parallellt i riktning utordning _____ + _____ + _____ + _____
Ömheten av snöbindning	☐ Hårdslat ☐ Slattslat ☐ Täckslat ☐ Låttslat ☐ Täckslat ☐ Vinterhårshår ☐ Påbyggnad ☐ Anmärk: _____

KONTROLLPUNKTER
för snöbindning

Slututrustning för
att utföra
ömskärnings
balkning

Ur: Fasta taksäkerhetsanordningar på byggnader
s.32 i bilaga 2.

[illegible]

Ur: Plåt & Ventföretagens arbetsgivarhandbok

Säkerhet på tak

Företagets rutiner

- Innan snön kommit är fastighetsägaren och/eller entreprenören som utför snöskottningsarbetet skyldiga att kontrollera att personskyddet är korrekt.
- Det är därför avgörande att riskanalysen genomförs innan taket är täckt av snö. Vi vill dock poängtera att dessa kan se olika ut eftersom de ska anpassas efter fastigheten som arbetet ska utföras på.

Säkerhet på gatan

- ▲ Avstängningsanordningar
- ▲ Vakt
- ▲ Utrustning
- ▲ Hindra
- ▲ Kontakt
- ▲ Uppträdande

Säkerhet på gatan

Avspärrning och övervakning av riskområdet:

- Vid risk för nedfallande is och snö samt vid snöskottning från hustak måste åtgärder vidtas för att skydda personer och egendom. Detta kan ske genom avspärrning av riskområdet.

Spärra av

Skylta

Vakta

Signalera

Säkerhet på gatan

Utrustning:

- Den eller de som håller vakt på gatan ska vara utrustade med skyddshjälm, signalväst och signalanordning samt lämplig kommunikationsutrustning till skottarna på taket såsom exempelvis visselpipa, siren, radio eller telefon samt väderanpassade arbetskläder.

Säkerhet på gatan

Kommunikation mellan vakt och skottare

- Under snöskottningen används både visuell och verbal kommunikation.
- Den visuella kommunikationen ska vara tydlig för alla parter, de som skottar, vakterna och de som rör sig i området kring fastigheten. Signalvästarna uppmärksammar de som rör sig på gatan om att ett arbete pågår samtidigt som takskottarna tydligt ser sin kollega som är vakt på marken. En tydlig avspärrningsanordning är ett måste.
- Branschen har gemensamt kommit fram till ett signalsystem som ska användas vid takskottning

OBS! Utför inte takskottning om det finns fara för skada på egendom eller person!

Säkerhet på gatan

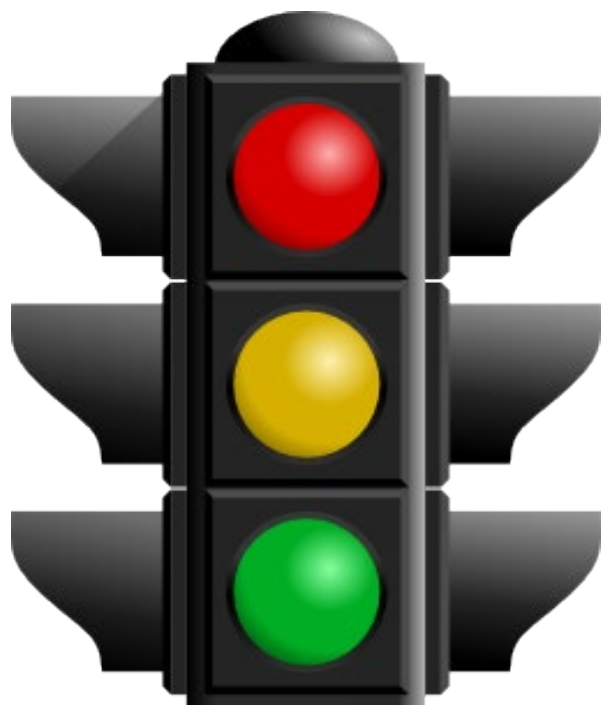
Förhållningsregler

- Riskområdet ska vara tydligt avgränsat med avstängningsanordningar.
- Det ska finnas minst en vakt på gatan/marken.
- Vakten ska ha skyddshjälm och signalväst samt vara utrustad med röd flagga för att stoppa trafikanter.
- Vakten ska hindra trafikanter att komma in i riskområdet när det finns risk för nedfallande is och snö.
- Vakten ska ha kontakt med snöskottarna på taket och omedelbart kunna stoppa arbetet.
- Vid akuta situationer stoppas primärt snöskottningen, därefter personerna som rör sig på gatan.

Säkerhet på gatan

Kommunikation - vakt - skottare

En signal – **Stopp!**

Två signaler – **Kom igen!**

Säkerhet på gatan

Kritiska punkter

Finns det kritiska "punkter" så som portar, hållplatser, affärer, parkerade bilar, hörn där fotgängare kan passera m.m. som kräver särskild uppmärksamhet kan fler vakter och kompletterande avspärrningar behövas för att garantera säkerheten.

Skottar man tak på områden med flera kritiska punkter kan det vara en fördel att de som utför arbetet dokumenterar speciellt utsatta hinder där man anser att oförutsedda skador kan förekomma.

Säkerhet på gatan

Efterkontroll

Efter snöskottningen ska alla varningsskyltar omedelbart tas bort. Nerskottad snö och is ska tas bort för att inte hindra tillträde till entréer. Trottoarer ska rensas så att gångvägar öppnas i avvaktan på bortforsling av snö- och ismassor enligt överenskommelse mellan fastighetsägare och entreprenör.

Eventuella skador på takbeläggning, person eller annans egendom ska dokumenteras. Arbetsgivaren ska alltid meddelas om skador upptäcks. Detta gäller oavsett vem som är vållande till skadan. Försäkringar ska finnas, se bilaga 3 för rekommendationer från försäkringsförmedlaren Säkra Stenstaden AB.

Säkerhet på gatan

TRAFIKVERKET

Finns behovet att leda om trafik i samband med avstängningsanordningar ska du också ha gått utbildningen – *Arbete på väg*. Den ger grundkompetens för de objekt som är upphandlade enligt Trafikverkets tekniska krav (TRVK Apv).

Om olyckan är framme

- Larma 112
- Tala om vad som hänt
- Adress
- Bedöm läget
- Håll kontakt med den drabbade tills hjälp kommer.

Metod och verktyg

▲ Val av verktyg

▲ Risker

▲ Genomgång av verktyg →

Metod och verktyg

Vilka verktyg?

- Som huvudregel ska endast plastspade, sandklubba och snösläde användas vid skottning av tak. Undantaget är om omständigheterna kräver att andra verktyg används för att förhindra allvarlig fara (genom exempelvis nedfallande is).
- Innan sådant undantagsarbete påbörjas måste dock fastighetsägaren informeras om riskerna och förslag på arbetsmetod. Arbetet ska inte påbörjas förrän entreprenören har fått ett skriftligt godkännande från fastighetsägaren. Flera försäkringsbolag ställer krav på detta i sina säkerhetsföreskrifter för takarbete.

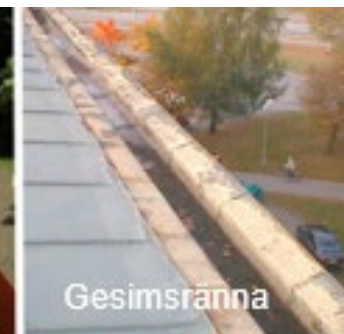
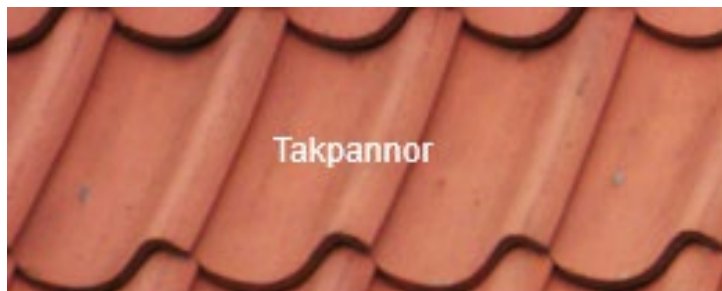
Metod och verktyg

Vikten av handlovsrem

- Utöver sin fallskyddsutrustning ska de som arbetar på taket vara utrustade med snöskyffel med handlovsrem, lätt slägga med handlovsrem för att spräcka is samt varma, smidiga kläder, lämpliga skor och kommunikationsutrustning till vakten på gatan.

Underlag för verktygsval

Metod och verktyg

Underlaget styr verktygsvalet: Det är även viktigt att notera att olika tak kräver olika hantering i snöskottningshänseende. Nedan följer en redogörelse över detta:

Underlag	Verktyg
Tegeltak	Skotta med plastspade. Is går inte att ta bort.
Skiffer av sten	Skotta med plastspade. Is går inte att ta bort.
Pappshingel, papptak och duktak	På platta takytor sparas ca 10 cm för att inte skada underlaget. Is kan vara tas bort med värmematta. Obs: skotta i linje med hur taket är lagt för att inte skrapa upp plattorna.
Plåt, falsad eller profil	Plastspade för snö. Is måste knackas lös med klubba. Skotta längs med falsarna för att inte ha sönder dem.
Koppartak	Plastspade eller träskyffel. Oerhört skört material så var försiktig!

Underlag	Verktyg
Fotränna med is	Plastspade och klubba. Om det inte går att få bort is kan man efter klartecken från beställaren använda metallspade (stål).
Gesims	Plåt, koppar och rostfri kan man inte skotta bort is i. Om det finns vatten under kan man knacka hål på isen med klubba.
Hängränna med värmekabel	Is kan inte tas bort.
Hängränna utan värmekabel	Går inte att skotta.
Ränndalar	Plastspade om det är snö och mild is.

Företagets rutiner

- Avtal mellan fastighetsägare och entreprenör
- För och efterkontroll
  - Taksäkerhet
  - Personligt fallskydd
  - Skador
  - Dokumentation
- Kommunikation
  - Snöskottare – vakt på gatan

Sammanfattning

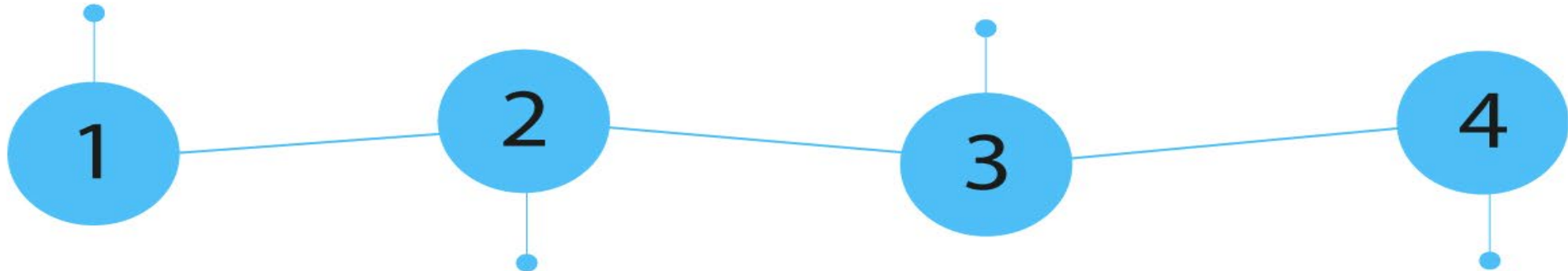

1. Förberedelser innan snön kommer

- Kontrakt/avtal mellan fastighetsägare och entreprenör
- Riskanalys fastigheten
- Taksäkerhet, fallskyddsutrustning och rätt kunskap
- Se över dina försäkring och villkor

3. Skotta säkert

- Säkerhet på tak
- Säkerhet på gatan
- Rätt val av verktyg och rutiner
- God kommunikation

2. Snön är här

- Informera boende och affärsidkare som håller till i fastigheten om att snöskottning pågår.
- Be dem ta bort ev. egendom som kan ta skada av takskottningen.
- Dokumentera före och efter
- Finns det en risk att skada person eller egendom ska snöskottning inte utföras och fastighetsägaren ska informeras om risken.

4. Efterkontroll

- Skotta bort snö och is från gatan
- Ta bort skyltar
- Rapportera/anmäla ev. skador
- Dokumentera före och efter

Allmänna villkor för handledaren

- Följ villkoren i "Villkor för företag".
- Använd endast godkänt utbildningsmaterial.
- Håll utbildningen i enlighet med de givna instruktionerna.
- Handledaren får ej vara selektiv i sitt urval av kursdeltagare.
- Värna varumärket Skotta säkert.

Villkor för licensierade takskottare

- Utföra sitt takskottningsuppdrag i enlighet med vad som föreskrivs i utbildningsmaterialet för Skotta säkert.
- Utföra sitt takskottningsuppdrag i enlighet med de instruktioner som givits av handledaren vid utbildningstillfället.
- Agera på ett vårdat och korrekt sätt samt verka som ambassadör för Skotta säkert.
- Ej låna ut material, utrustning eller annat märkt med varumärket Skotta säkert till en icke-licensierad person.

Sanktioner

- Om handledare, takskottare och/eller företag bryter mot villkoren förbehåller sig Plåt och Ventföretagen rätten att:
  - Återkalla licensen.
  - Återkalla rätten att bruka varumärket Skotta säkert.
  - Ta bort företaget från Skotta säkerts hemsida.
  - Rikta skadeståndsanspråk mot handledaren, takskottaren, dess uppdragsgivare och/eller företaget.

Godkänd Skotta säkert-licens

- När du har klarat provet blir du licensierad takskottare.
- Ditt licens är giltigt i fem år.
- Uppdaterad information om säker snöskottning hittar du på www.skottasakert.se

Avtal som kan vara bra att ha insikt i är följande:

- Avropsavtal
- Avtal vid anlitan­de av underentreprenörer för snöskottning av yttertak
- Bevakningsavtal snöskottning av yttertak
- Uppsägning av snöskottningsavtal

Dessa kan du också få tillgång till på www.pvföretagen.se /entreprenadjuridik /snöskottning
www.skottasakert.se

Tack för ditt deltagande!

Säker takskottning - Örebro slott Ref: Roofac & Bevego